

Cahit Sıtkı Tarancı versei

Bede Anna fordításában

Cahit Sıtkı Tarancı (1910, Diyarbakır–1956, Bécs) a huszadik század első felének-közepének egyik legfontosabb török lírikusa. Isztambuli kereskedelmi tanulmányait kiegészítendő Párizsba ment, de a második világháború kitörése miatt visszatért hazájába (1940). Különböző ankarai intézményeknél fordítóként dolgozott, 1945-től azonban mindjobban elhatalmasodott rajta betegsége. Több sikertelen hazai gyógykezelés után egy bécsi kórházban hunyt el.

Tarancı első versei – 1930-tól – a *Muhit* (Közeg) és a *Servetifünun* (A Tudás Kincstára: a név utalás a 19–20. század fordulójának hasonló nevű irodalmi irányzatára) folyóiratban láttak napvilágot. Országosan ismertté azonban *Otuz Beş Yaş Şiiri* (válogatásunkban: Harmincöt éves lettem) című – pályadíjas – versével lett. Életében három kötete jelent meg, amelyeket közvetlenül halála után még egy posztumusz kötet egészített ki: *Ömrümde Süküt* (Éltemben nyugalom, 1933), *Otuz Beş Yaş* (Harmincöt év, 1946), *Düşten Güzel* (Álombeli szép, 1952), *Sonrası* (Hátrahagyott versek, 1957). Viszonylag kisebb számban elbeszéléseket is írt, s irodalmi jelentőségű a barátjával, Ziya Osman Sabával (szintén kiemelkedő költő) folytatott levelezése.

Tarancı általában a rímes-hangsúlyos verselést követte, ebből a szempontból is erősen különbözik a korábbi számainkban (2002/1–2., 2003/3–4.) bemutatott két török lírikustól. Orhan Veli Kanık érett költészetét a kötetlen forma uralta, míg a „nagy öreg” – Yahya Kemal Beyatlı – mindvégig életben tartotta az oszmán műköltészet időmértékes hagyományát. A hangsúlyos verselés a török népköltészetben gyökerezik, s a kemalista Törökországban elvi megfontolásokból népszerűsítették a túlságosan idegennek, túlságosan udvarinak, túlságosan muzulmánnak tartott időmértékes hagyomány ellenében. Tarancı azonban igazi műköltő, a rím, esetenként a bonyolult rímképlet egyik nagy művésze az újtörök lírában. (Más kérdés, hogy Orhan Veli Kanık és más kortárs költők hatására megpróbálkozott a szabad verssel, s abban a nemben is írt remekművet.) Élményvilágában a szorongás, a halál, a kétségbeesés ugyan döntő szerepet játszik, de sokkal nagyobb költő annál, mintsem hogy engedné verseit siránkozó önisméltésbe fúltni.

Önálló kötete nem lévén kezemben, az alábbi verseket antológiákból választottam (Yeni Şiirimiz Antolojisi. Hazırlayan: Şabahattin Batur. 2. Basılış. İstanbul, 1965.; Başlangıcından Bugüne Türk Şiiri. 100 Şair. Hazırlayan: Yaşar Nabi. İstanbul, 1968.; İlhami Soysal: 20. Yüzyıl Türk Şiiri Antolojisi. 2. Basım. İstanbul, 1983.) A nyersfordításokat magam készítettem, az eredeti címeket válogatásunk sorrendjében közlöm: *Ölüm I, Ölüm II, Gün eksilmessin pencereden, Gençlik böyledir işte, Ölümden sonra, Allah' ı ararken, Garip kişi, Perişan sofru, Şaşırdım kaldım, Abbas, Hareket, Paydos, Otuz beş yaş şiiri, Imkânsız dostluk, Yalan dünya, Sıla.* – A szerk.

HALÁL I.

Megcsaltak a kék, sugaras egek.
Elsápad a nap az égen, Halál.
Az esti szél bűnbánatról rebeg.
Halld, megbánom minden vétkem, Halál.

Semmihez sincs a szívemnek kedve.
A folyó fut, ahogy szabja medre.
Az ablakot lesem reménykedve.
Testem s lelkem másnak vélem, Halál.

Sem a múltból nincs örömöm végül,
Sem a jövő nem jön segítségül,
Csónakom a víz sodrára szédül.
Benned van már csak reményem, Halál.

HALÁL II.

Ej, örök kútja a hallgatásnak,
Napnál szebb a te sugárod, Halál!
Ereszkedő felhők fölött már csak
Tőled várok boldogságot, Halál!

A tükörben szuroksötét éjjel.
Szívem küzd sok gazsággal, veszéllyel.
Türelem-füzérem mállik széjjel.
Fátyladat föl mikor tárod, Halál?

Mikor fordul jóra ez az élet?
Kő, agyag, víz, ásványok, növények...
Hol van a sok álságos ígéret?
S a mennyről szótt tanítások, Halál?

CSAK NAP RAGYOGJON

Az eljövendőn nincs hatalmam.
És nincs egy velem érző lélek.
Agyamon átsuhan halálom
S ez a madár, e kert, e fények.

Szívemből Istenhez kiáltok:
Ha lesújtasz, nincs arra gondom,
Én minden fájdalmat kiállok,
Csak ablakomban nap ragyogjon!

ILYEN AZ IFJÚSÁG!

Mindennap egy éles hangra ébredek.
Valahányszor, akár az óraiütés:
„Hogy szántottál? S hol van még az aratás?
Üres kézzel indulsz el a világba?
Gondolkozz csak: félúton az életed...
Lám, ilyen az ifjúság: jön-megy, szalad,
És kitöröd karodat és szárnyadat,
Míg ablaktól ablakig futsz hiába!”

Ó, miket nem becsültem, napok, hetek!
Illatozó rózsaszál, mit eldobtam,
Patak, minek vizét széjjelfröcsköltem,
Jó szél, melybe vitorlám nem dőlt bele!
Lám, a vizek már nyugatnak lejtének,
A csalogány dalát már másképp zengi,
Ablakomat sok-sok árnyék belengi:
Eljött már az emlékezés ideje.

HALÁL UTÁN

Meghaltunk, de a halálban csalódtunk.
E nagy űrben a varázslat úgy megcsalt,
Már nem tudod felidézni azt a dalt...
Darab égbolt, fű, madártoll velünk halt,
Hisz a földi élethez hozzászoktunk.

A világról nincsen hírünk semmi már,
Nincsen senki, ki bennünket kívánna,
Koromsötét az éjszaka világa,
Ha van, ha nincs az ablakunk kitérve,
Tükörképünk elmossa a sebes ár.

ISTENT SZÓLÍTOM

Tudom, bűn, amit csak tettem,
Tévedés minden lépésem,
Tiltott almát érintettem,
Ádám és Éva az őszám.

Bizony nem egy, nem is kettő,
Számptalan bűn átcsap rajtam.
Te is tudod, ó Teremtő,
Egyedül csak Rád maradtam.

Nézz könnyes szemembe már most,
Nem tudok hazudni Néked:
Minden dolgom nyílt, világos,
Meggbánásom pokla éget.

Nem vagyok csillag az éjben,
Sem lepke, mely nappal suhan,
Mint én, valódi fényében
Mutasd meg az arcod, Uram.

Nem fecsegés a fohászom,
Én már senkinek sem hiszek.
Barát? Ellenség? Nem látom
Kiket tükröznek a vizek.

Hánykódó hajómon megyek.
A víz őrzöng, hajóm lyukas.
Ó, e köd! E hullámhegyek:
Eltévelyedett az utas.

Nincs nap, hogy szűnne az átok.
Kerbelám', ha jön az éjjel
És hulló csillagot látok,
Szívem sikoly tépi széjjel.

*Kínom gyógyír nem gyógyítja.
Karom – szárnyom csupa seb lett:
Ifjúságom nem tér vissza!
Ó, mért későn értettem meg:*

*Rajtad kívül vágy ha gerjed,
Nem méltó könnyhullatásra,
Ments meg, Uram, Allah ments meg,
Megfojt az éj hallgatása.*

MAGÁNYBAN

*Először sírtam át az éjszakát
Agglegény-szobácskám ablakában,
Mert hiszen ház, otthon, család, gyermek...
Mit szereztem én egy életen át
Kocsmákban és bordélyok zugában?
Ágyam hideg, minden tagom dermedt,
Boldogságot hol terem e világ?*

ÜRES TERÍTÉK

*Meghalt. Nem fújt be hozzánk szél sem akkor,
Nem szállt fel ablakunkból a madár sem.
Meghalt. Nem szólott senki angyalokról.
Ne kérdezd, hogyan ment el észrevétlen.*

*Tengeri útra kelt, úgy szól a fáma.
Hol van az a tenger? S a hajó eltűnt?
Elmentél. Terítéked szétdobálva.
E hajnalt idegennek érzi lelkünk.*

ELVESZTEM

*Elvesztem, bármerre is bandukoltam
Éjt s napot kinnal élve,
Felhőkben, ködök között fuldokoltam
Vágyva az ég kékjére.*

Úristen, nem lehet nem gondolni Rád,
 Irgalmad remélem én.
 Talpaim elérték a víz legalját:
 Éj van a víz fenekén.

Reményem már halvány és fogyatkozó,
 Áldást énrám nem hozott,
 A halál kapum előtt vad, nyihogó
 háttalóvá változott.

ABBÁSZ

Mozdulj, Abbász, itt az idő;
 Este – mondtad, s ím, este jó.
 Készítsd – lássuk – terülj asztalkánkat,
 Hátha szívünk fájdalma alábbhagy.
 Ott, a faárnyékban terítsed,
 A vízpartra kerítsed.
 Üzenj a holdnak, bújjon elő ma este,
 A szívem kedvét keresve.
 Röpítsd: suhanjon a varázsszőnyeg,
 Mutasd meg térnek és időnek
 Hatalmadat.
 Lóss-fuss mint forgatag,
 Hát szaporán eridj,
 Dzsáhit rendelte így.
 Hozd el Besiktasból² a régi párom,
 Hadd éljem újra az ifjúságom.

MOZGÁS

A múzeumot nem szeretem,
 S nem járok ki a temetőbe,
 Piac, vásártér nem az én világom,
 Ahol mozgás van, odavágyom.

Útra kell kelnem, úton kell lennem!
 Győzelem minden megtett lépésem.
 Ha hajó, ha vonat, induljon gyorsan,
 Amint fölszálllok!

Fújj, szél, fújj!
Röpüljön a vitorla!
A vitorla csak szélben igazi!
A tavasz is szélben érkezik!

Táncolva tetszik a nő.
Lobogva, ha leng, a zászló.
Őrjöngve, ha tombol, a tenger,
S szenvedéllyel, ha él, az ember!

ELÉG VOLT!

Szűnjenek már azok az örültségek!
Kezdett a tükröm szigorú beszédet.
Elég volt! Elhagytam a ledérséget,
Tönkretett az ital, a kártya, a bár.

Nincs miért takargatnom léhaságom:
Örvénybe süllyesztettem ifjúságom,
Szép hajóm, min lehetett vízre szállnom.
Nem röpit haza többé soha az ár.

Kiskocsmák, éjszakai víg lokálok,
Jó bohém társak, kiket találok,
Ne szóljatok meg, ha mostan odébbállok,
Nem vagyok árulótok... Időnk lejár.

Öregszem. Maholnap arra ébredek:
Ideje házasodni: nő kell, gyerek.
Talán nem halunk meg mind, mi emberek?
Ne nyeljen el siratlan a sír, a sár.

HARMINCÖT ÉVES LETTEM

Harmincöt éves lettem. Fele élet!
Danteként közepén járok az erdőnek.
Nem kapod többé vissza ékességed,
Hiába sírsz, hiába hull a könnyed,
Elfogysz, s nem szánja senki szenvedésed.

Mi ez? Halántékomra hullott a hó?
 Allah! Az én arcom e sok szarkaláb?
 Karikás lett a szemem, színe fakó.
 Tükröm, tükröm, sok éven át hű barát,
 Ellenségemmé váltál, te áltató!

Átformál mindenkit a múltó idő.
 Fényképeim szemlélem – nem én vagyok.
 Hol van már az ifjú tűz, az ifjú hő?
 Ez a somolygó legény – nem én vagyok!
 Nem vagyok ily gondtalan, legénykedő!

Köddé vált emlék az első szerelmünk.
 Üresek, idegenek már álmaink.
 S akikkel vándorolni együtt kezdtünk,
 Másfelé kanyarodtak barátaink.
 Magányban hordjuk tovább a keresztünk.

Mennyire más színű volt a magas ég!
 Hogy a kő sebezhet, azt nem hittem én.
 Vízben megfúl az ember, tűzben elég.
 Hogy minden nap új panasz, nem hittem én:
 Az éretlen elme ezt nem érti még.

Citromsárga, gránátalma-piros ősz!
 Évente, egyre jobban tiéd vagyok.
 A madárhad ily soká miért köröz?
 Honnan jön a gyászmenet? Ki a halott?
 Hányadik kert ez, min az elmúlás győz?

Veled van mindig e sötét hatalom.
 Elalszol s föl nem ébredsz, úgy lesz bizony.
 Mindegy, hogy öregen, vagy fiatalon:
 Egy imányi időd lesz, úgy lesz bizony,
 Fekszel bús trónodon, a ravatalon.

KÉPTELEN BARÁTSÁG

Nem, kedves Bátyám, az ég nem kék, s az ág nem zöldellő.
 Az én világom nem ugyanaz, mint a Te világod.
 Nem ugyanazon dolgokon derül fényre az agyunk.

Nem jutott nekünk egyenlőképpen csillag és szellő.
Egyik éjszakát én járom, s Te a másikat járod.
Add fel, Testvérem, mások a hajók, miken hajózunk.

HAZUG VILÁG

Kezdetektől megszokott, hűséges szolgánk a fény
Anyánk, mátkánk mosolya, gyermekünk szeme fénye
Minden napunk reggelén meg-megújuló remény
Álmunk, valónk, mindenünk, mink van a földön élve

Az égboltra fölnezünk, a kékellő csodára
Felé tárjuk két karunk, ha bántanak ármányok
Az ég vigaszt sugároz okosra, ostobára
Az égbolton remények, fellegek és sárkányok

Minden évszak számtalan gyönyörűség hozója
Amik mellett elmegyünk, amikre nem figyelünk
Csörög – bár ne csörögne soha – a végső óra
Mi lehúnyjuk a szemünk, s int örök nyugovóra

AZ ÉN FALUM

A nap lejárt.
Ez már a szülőföldem hűvössége.
Meggillantom az én falumat.
Körülvész az égbolt nyugalmas csillagokkal.
Lovam vágatni kezd örömeiben:
Röpülök haza!
Gyermekkorom szálló sárkányait látom
A kéményeket ölelő felhőkben.
A szélben mintha anyám kendője lobogna...
Engem az én falum vár!

Jegyzetek

¹ Kerbelá: dél-iraki város. Itt ölték meg Mohamed unokáját, Huszajn imámot. A versben Kerbelá a gyász, a fájdalom jelképe.

² Beşiktaş: isztambuli városrész.

Martti Joenpolvi elbeszélése

Szopori Nagy Lajos fordításában

Nokia – látjuk a márkanévet maroktelefonunkon, vagy halljuk naponta a tévéreklámokban. Számon tartjuk mint világcéget, azt azonban már kevesen tudjuk, hogy a cég egy Tampere közeli finn kisvárostól kapta a nevét, ahol a mamutvállalat elődje több mint fél évszázada megkezdte működését. Ebben a huszonötezer lakosú városkában él Martti Joenpolvi (1936), a 20. század második felének egyik kiemelkedő novellistája. A második világháború idején elveszített Ladogaparti Käkisalmban (Kexholm, ma: Priozerszk) született vasút pályamunkás-családban. Írói pályája 1959-ben regénnyel indult, s a későbbiekben is írt még néhány regényt, ám fő és igazán elismert műfaja a novella lett. Csehovot vallja megtermékenyítő mesterének, s váratlan fordulatokra épített novellaszerkesztésében vagy többnyire magányos hőseiben és groteszk írói látásmódjában magunk is felfedezhetjük a rokonságot mesterével. Kesernyés humora ellenére azonban komorabb annál: alakjai rendszerint egzisztenciális szorongás hatalma alatt állnak. Egy 1990-ben megjelent novellájának a hőse a jaltai Csehov-múzeum előtt álló szoboralakhoz az író egyik szereplőjével azonosulva így beszél: „Anna Szergejevna... bizony nem jött el a világba az új, csodálatos élet. Sőt ellenkezőleg, majdnem mindenben fenyegetés rejtőzik, a köznapi életben is, összemérhetetlenül az akkorival.”

Szereplői között sok a gyökértelen, talaját vesztett ember, tartozzék bár a középosztályhoz, a művészvilághoz vagy éppen a társadalom peremén élőkhez. Remekül tudja feltárni a mentális folyamatok mély és rejtett részleteit. Gyakran él váratlan, távoli, furcsa gondolattársításokkal, megvilágító párhuzamokkal. Néhány kritikusa fölfigyelt arra a sajátosságra is, hogy hősei mintegy „együtt korosodnak” az íróval.

Magyarul a Téliidő havazás előtt (Európa, 1987) című antológiában és folyóiratokban (Magyar Napló, Hévíz) olvasható egy-egy novellája. Az itt közölt elbeszélés az Yksinäisyys című kötetben jelent meg 1975-ben, eredeti címe Rohkeita miehiä. – A fordító

Bátor emberek

Hannula szerette volna, ha gyorsabban haladnak, apósa azonban tartotta a maga ritmusát, mindig ugyanazt, ügytől és céltől függetlenül. Még meg is állt egy pillanatra, hogy rágyújtson a pipájára. Hannulát valami nyugtalan düh futotta el, de mindjárt ki is hunyt egy rejtett, ingerült szemvillanásban. Különben se volt kedve ehhez az egészhez, ezért is maradt el a kútásás az előző két nyáron. Ha a felesége nem szorítja rá, az idén se lett volna belőle semmi.

Közeledtek a kiserdő széléhez. Elérték a jól ismert szikla bemélyedését, gyerekek alakították ki itt a játszóhelyüket. Hannula közelebb hajolt, és eltűnődött, miért is maradnak meg emlékezetükben ezek a szertehagyott, igénytelen tárgyak annyira, hogy még évek múltán, felnőttként erre járva is rácsodálkoznak az azóta bizony összement sziklára.

Arvi, az após nem hajolt be, sőt még arrafelé kerülni sem volt kedve. A ritkásan nőtt parti fák között előbukkanó tengert szemlélte, de nem azzal a romantikus hangoltsággal, amellyel az ország belsejéből a hét végére ideérkező vendég, hanem ahogy egy profi halász nézi.

Korán reggel jött vissza a tengerről a zsákmányával. A hűtőautó már nyolckor ott volt, hogy elvigye a vagy tízmázsányi apró heringet a nyérctelepre. Az após évről évre egyformán kesergett az árak miatt. A harmincpennis kilóár kevés volt a bajlódásért, a drága halászkészletekért, a hálók meg a varsák leeresztéséért, reggelenkénti végigvizsgálásukért, főlhúzásukért és hát a javítgatásukért azután, hogy júliusban véget ért az idény. Ráadásul a halászat nem is egész éven át biztosított jövedelmet.

Május vége volt most. A reggeli égbolton látni lehetett a sápadt holdat, amely körül három asztronauta keringett éppen. Hannula különösnek találta: három Jenki a hold közelében, itt meg az após, amint szokása szerint a tengert bámulja. Mintha valami kettészakadt volna a világban, és a két rész egyre gyorsuló sebességgel távolodna egymástól, hogy soha ne találkozzon, soha többé ne egyesüljön. Mintha szellem és anyag végérvényesen elvált volna egymástól...

Akkora robbanás hallatszott, hogy újra elfogta a bizonytalanság. – Hány lesz még?

Arvi továbbindult, ez volt a válasza. A kék, kifakult vízhatlan védőruha lötyögött ösztövérré száradt testén. Hannula eltöprengett azon a lassú, emésztő fájdalomon, amit a pillanatra se enyhülő reuma okoz az öregedő halászsoknak. Arvi természetét is ez alakította át, leszoktatta a fölösleges beszédéről, türelmetlenné tette, és eltorzította mosolyát, amely egyszer-egyszer kimozdíhatta arcát statikus alapállásából. A szesz azért néha felszabadítja. Ilyenkor azokról az időkről mesél, amikor csónakján észet menekülteket csempészett át Svédországba.

A kút környékén érezni lehetett az iménti robbantás illatát. Leeresztették bele a létrát. Hannula még habozott. Látta, ahogy lányai kijönnek a gerendából épült nyaraló verandájára, felesége pedig a parti szauna felé közeledik egy műanyag vödörrel. A tenger csupa csillogás.

Aztán elszánta magát, és lement a létrán. A robbanás gázainak meg a szétporladt kőnek a száraz szaga összevegyült a nyirkosan fénylő földfal dús illatával. Ahogy leért a kút fenekére, kezdte kupacba dobálni a sziklás talaj összetöredezett kődarabjait. A földfalon, amelyen most is látszottak a friss lapátnyomok, számtalan, a kőszilánkok ütötte seb éktelenkedett. Szortyogott a fekete műanyag cső: Arvi fentről pumpálta. Csak a mélyedésekben állt iszapos víz. Aztán fémes koccanás hallatszott, és Hannula tudta, hogy apósa készül leereszteni a vödört a csörlővel. Abba dobálja majd bele ő a kődarabokat, Arvi meg felhúzza az edényt.

Megmarkolt egy, a kövek alól előbukkanó gyújtózsínór-párt, és rántott rajtuk egyet. A másik végük azonban nem engedett, és teljesen épnek látszottak. Megdermedt.

A fémvödör himbálódzott odafenn a kút szájában, ahogy a tengerről fújó szél mozgatta, s pillanatokra előtűnt mögüle a hold sápadt karéja is. Csak akkor tért magához, mikor Arvi, már odafönt, megrázta.

– Egy zsinórpár van ott... dőglött.

– Á, dehogy..

Arvi teljes nyugalommal visszalépdelt a kút pereméig, Hannula viszont szurkálást érzett a végtagjaiban és a fejbőréen is. Fázott. A verandáról hallatszó gyermekhangok furcsamód messziről érkeztek hozzá. Arvi melléje lépett.

– Megyek, bekapok valamit. Aztán majd megnézzük.

És indult is, a kiserdőben beindította a mopedjét, gyorsan távolodott a jármű hangja. Hannula hosszan bámulta még a kutat és fölötte a háromlábú állvány drótkötélén békésen ringatózó vödört.

Irja a parton öblögette a ruhákat.

– Egy jó óra múlva lesz a kritikus pillanat – hallotta Hannula a felesége szavait – , akkor kell leválnia a holdmodulnak az anyaúrhajóról. – Arrafelé nézett el a tengerre, ahol az teljesen kinyílt, de nem árulta el, mire gondol.

A nyersdeszka falakat magazinok borítólapjai és a belőlük kivágott képek borították, a rajzszőgek feje rozsdás volt már, a néhol fölperdült papír pedig eltorzította az előző évtized sztárjainak az arckifejezését. Hannula megállapította, hogy a képek előregedtek. Pedig hát nem olyan rég volt, mikor ezek az emberek diktálták a divatot, képviselték az istenített modern világot. A hatvanas évek elejét meg a későbbi éveket. A nyarakat, amikor még a parti szauna szűk öltözőjében laktak, tervezgették a telek felső részére a főépületet, számígtatták az anyagi lehetőségeiket.

Úgy érezte, az épen és szilárdan induló nap léket kapott, szétszáradt, akár a deszkajtó, amelyet behúzott maga mögött.

Ahogy esőmentes napokon szokták, most is a verandára terítettek. A táskarádió be volt kapcsolva a holdról várt hírek miatt, a kislányok egymással veszekedtek. Mechanikusan evett, alig érezte az ételek ízét.

A verandáról messze el lehetett látni a tengerre. A kilátás érdekében megritkította a fákat, a rendíthetetlen borókákat azonban meghagyta, a tengeri szél tépdeste támfalként ezek védték az alacsony, alázatos bokrokat.

Messzi a tengerben, alig kivehető domborulatként látszott az a sziklasziget, amelyen nyaranta az após birkái legelésztek. Egy szélcsendes szeptemberi hétvégén kicsónakáznak majd vele együtt, hogy befogják őket, összekötözzék a lábaikat, s férfiasan bepakolva a halászcsonakba kihozzák őket telelni a szárazföldre. Mindez ugyanúgy fog történni, mint minden korábbi esztendőben.

Efféléken szokott ő gondolkodni.

Az égbolt derülten hajolt a partvidék fölé, csupán délnyugaton lehetett látni valami távoli, véraláfutásszerű felhőalakulatot. A napsütés melege előhozta a fal gerendáiból az új épület friss illatait, de ezt most nem tudta élvezni. Úgy érezte, mintha valami megöregedett volna benne a kút fenekén töltött néhány pillanat alatt, az iszonyú menekülést megelőzően. Felesége, a lányok, a tárgyi környezet valahogy úgy vékonyodott

el, mint ahogy a gyapjúgombolyag fonallá vékonyodik, és meg kellett állapítania magában, hogy most vált világossá előtte a fonal tartósságának esetlegessége. Ebben az új lelkiállapotában nem volt már képes a korábbi biztonsággal gondolni a kölcsöntörlesztésre, az előtte álló, készre tervezett évek céljaira, a gyerekek felnőtté érésére és férjhez menésére, meg arra, hogy ő maga lassacskán átlép a legszebb férfikorból a korosodó, majd pedig az idős emberek közé.

Nagy csend lett. Egyedül cigarettázott a verandán. Szorongás, igen, az tört rá eddig soha nem tapasztalt módon. Muszáj volt erősebben megmarkolnia a nyugszék karfáját. Szeretett volna fölállni és valami megszokott, hétköznapi dologba fogni, de ült csak ott erőtlenül, furcsa félelemtől megbéklyózottan. Arra figyelt föl, hogy ismerősök járnak az eszében, mostanában meghalt emberek, akik ugyanakkor annyira valóságosak, hogy nehezen fogta föl: megszűntek létezni. Akkor tapasztalt már valami hasonlót, villant az eszébe, mikor régi fényképeket nézegetett.

Hirtelen erős vágya támadt, hogy lássa a gyermekeit, most rögtön a közelükben legyen, érezze a bőrükből sugárzó meleget, megérintse fiatal, feszes végtagjaikat – és reménykedjen, hogy az energiájukból egy keveset átadnak neki.

A lányok azonban már elindultak a part mentén a nagyanyjukhoz. Üres a ház, a falakon hajólámpák meg az Arvitól kapott háló és egy eltévedt méh, amely a viaszosvászon-sárga rózsából igyekezne mézet kiszívni.

A hálószoba kajütstílusban volt berendezve a kerek szellőzőablakokig bezárólag. Némelykor, a már sötét augusztusi éjjeleken, mikor a tengerről fúj a szél, és eső csapdossa az ablakot, meglepően hamisítatlan hajózási hangulat születhet idebenn.

Végignyúlt az ágyon. – A gyerekek? De hát tulajdonképpen nem ők vannak a legközelebb a nemléthez? Ők, a csak néhány éve születettek?

Valaki járkált a verandán. A felesége jött be a házba, bement a konyhába, zörögtek az edények a melencében. Elmosogatott hát a parton. Aztán, kezében a táskarádióval, máris itt állt az ajtóban, majd elnyújtózott a szomszéd ágyon, és erélyesen tette föl a kérdését: Fogott-e Arvi marénát? Elmondta-e? Mit gondolsz, mikorra lesz kész a kút?

Hannula nem válaszolt.

– Nos?

– Zárd el a rádiót.

– Hírek lesznek.

Hannula az órájára pillantott.

– Csak félkor.

Az asszony a melle alatt csomózta össze a blúz alját, kilátszott a köldöke meg a csípő domborulata. A sortja majdnem addig volt lecsúszva, ahol még most is látszottak a függőleges terhességi hegek, mint áttetsző giliszták vagy a nyomuk a porban.

– Arvival volt valami zúr?

– Hogyhogy?

– Olyan furcsa vagy. Jöllaktál már, nem?

– Semmi... csak elgondolkodtam.

– Min?

Hannula fülelt. Szél támadna? Vagy csak a borókacserjék suhognak?

– Csak eszembe jutott egy régen látott dolog – mondta aztán. – Egy elvadult, befűvesedett kert, amit sokszor láttam a vonatablakból, mikor szegény apámmal utaztunk a városba. Mély hajlatban terült el a magas vasúti töltés alatt. A vonat gyorsan átrobogott, soha nem nézhettem meg eléggé. Volt abban a helyben valami félelmetes és egyben izgató. A legszélén fehér oszlopok tartotta íves hall...vagy hát boltozat állt... meg egy omladozó pavilon, és volt ott egy ívelő vashíd is, alatta szerintem patak folydogált. De az egészet teljességgel befolyta a növényzet, mintha elfeledkeztek volna róla. Igen, növények, rengeteg növény mindenütt, liánszerűek, komor zöldek. És most hirtelen úgy emlékszem az egészre, mint egy álomra. Elképesztő, de egyáltalán nem vagyok biztos benne, létezett-e ez a kert egyáltalán, noha semmi kétség, hogy ott volt. Olyan biztos, mint hogy az apám velem szemben ült a vasúti kocsi padján, mellette a zsírszagú bőrtáskája.

Hosszú ideig heverték szótlanul, ki-ki a maga helyén.

– Gyere ide!

Az asszony levetette a sortját a csípőjét himbálva.

– A lányok!

– Nem jönnek vissza. Kettő előtt legalábbis.

– Azt hiszed, kívánom?

Nevetett. Nőstény. Az, nőstény.

És ahogy kell: kinn susogott a szél a borókacserjék között. Borókák, a szél megszűrői.

Hannula mindvégig úgy érezte, mintha valami, ami az imént benne magában született, mellette vizsgálódna, és elmondaná, hogy az emberben és minden másban is létezik, ott van egy robbanásra kész töltet. Először volt az az érzése, mintha ott, akkor elérte volna a saját gyújtózsínörjai végét. Csak ott még nem jutott el a tudatáig, hogy egy gyorsuló mozgás indult el benne, amely egyre messzebbre fogja sodorni a létezés eddigi magátólértetődőségétől. Egy adott pillanatban porrá ég és leválik egy szakasz, ám az ilyen pillanatokat úgy éljük át, hogy észre se vesszük.

A rádió bemondta, hogy a három úrhajós átszállt az anyaúrhajóból a holdmodulra. Modul.

Félig felöltözve darvadozott az ágy szélén, és ez a szó valami miatt már-már elviselhetetlen kacagásra ingerelte. Modul. Ott vannak ezek a világmindenség mérhetetlen nagy méhében, és épp kapálóznak át a művaginán egy acél műméhbe.

– Modul, modul – ismételte félhangosan. És a kettejük közt az imént történeteket történelemelőttinek, laposnak és szennyesnek érezte, olyasminek, ami durván gúnyt űz a zajló világdrámából.

Hallani lehetett a moped közeledő hangját, majd hirtelen csönd lett. Arvi lépdelt ki a kiserdőből, és egyenesen a kútásó hely felé tartott.

Hannula is odaballagott. Nézte az apósa lötyögő vízhatlan ruhájának az anyagát, amelyen már elhalványodtak a korán reggel rátapadt halpikkelyek. Így próbált megragadni valami biztonságosan hétköznapi dolgot, hogy azzal töltse be a lelkében keletkezett mély gödröt.

– Szóval döglött zsinórok – szólalt meg Arvi.

Leereszkedett a kútba. Hannula hátrált pár lépést, többet is kedve lett volna, ha éppen itt és most nem érzi olyan erkölcstelennek.

Darabonként kell majd kiszedegetni onnan lentről!

Ott van már a fenéken, keresi a zsinórokat. Hát persze hogy látszaniuk kell. Attól tartott, Arvi majd hívja, kérdezősködik.

De nem hívta.

Semmi hang. Idegenül nézte az ismerős tájat, mintha távolabbról, kívülről látná, nem benne lévőként, nem annak vak tartozékaként. Semmit nem talált benne a régi módon egyértelműnek. Ösztönösen érezte meg a fákban és a kövekben az örök kérdést: micsoda is hát mindez?

Nem jön, nem és nem. A vödör himbálódzik a kút szája fölött. A tenger a parti sziklákat csapdossa, némelyek közülük olyanok a víz kivájta mélyedéseikkel, mint Arvi arca, amikor megszívja a pipáját. A felhők az ebédszünet alatt sötétebbek lettek. Fürgebb a szél is.

Az após most kibukkant a kútból, és a gyújtózsínórok darabjait odahajította Hannula elé a földre.

– Elégett zsinórok. Csak be voltak szorulva egy kő alá.

Hannula elszégyellte magát, kiszáradt a torka. Benn a házban a felesége azzal fogadta, hogy a holdmodul elvált az űrhajótól. Úgy mondják, minden oké. – Bátor emberek – állapította meg, aztán fölmarkolt két üveg sört Arvinak, egyet meg felnyitott saját magának.